

Ансамбл Ренесанс

Од Стефана Немање до Књаза Милоша

Сала Коларчеве задужбине

Недеља, 19 фебруар 2023.

У 11 часова

- Древна Хелада, II век пре нове ере: Секилов сколион
Аполонова химна из Делфа
- Српске народне песме о боју на Косову: „Браћо и господо”
„Цар Лазар и царица Милица”
„Који оно добар јунак беше”
„Косовка девојка”
„Обретеније главе кнеза Лазара”
- Музика султановог двора, XVI век: Игра
- Српска духовна музика, XV век: Исаија Србин: „Агиос о теос – Свети Боже”
кир Стефан Србин: „Вкусите и видите”
- Манастир Ивирон, Света гора, XV век: „Када Турци јадну Босну похараше”
- Византија, прва полвина XV века: „Многољетствије византијском цару”
- Србија, XVI век: Музика војника београдског беглербега (1676)
- Аустријска народна песма: „Принц Еуген пред Београдом” (1717)
- Српска народна песма, почетак XIX века: „Јарко нам је сунце за облаке зашло”
- В. Ст. Караџић, II књига српских народних песама, Беч 1815.
– „Она је моја, те моја”
– „Кад већ полазе сватови”
– „Кад се пије у славу”
- Никола Ђурковић, XIX век: српска марсељеза „Устај, устај Србине” (1847)
- Српска народна, XIX век: Оро књаза Милоша Обреновића

Ансамбл Ренесанс

Катарина Божић	– сопран
Николина Ковачевић	– алт
Жорж Грујић	– шалмај, зурла
Тара Костадиновић	– виела
Срђан Станић	– фидел
Александар Јован Крстић	– кавал, зурла
Тина Младеновић	– лира, харфа
Маја Младеновић	– харфа
Дарко Карајић	– лаута
Петар Тирић	– тамбура
Никола Петровић	– сегбат
Андрија Сагић	– бубањ
Љубомир Димитријевић	– фрула, траверзо флаута, гајде

Један од својих корена европска цивилизација свакако налази у древној хеленској философији, култури и уметности. Други, веома снажан и неизбрисив утицај на формирање европске цивилизације, истина по својој суштини често супротстављен хеленском наслеђу, настао је појавом хришћанства и његовим ширењем просторима данашње Европе. Наравно, ово су само два од многих извора који су се током два протекла миленијума улила у оно што данас називамо тековинама европске цивилизације.

Програм прати, колико је то према сачуваним рукописима данас могуће, аутентичну музичку баштину Србије, али и на веома сликовит начин приказује различите утицаје а самим тим и промене – „прилагођавања” која су се прожимањем различитих култура и друштвених уређења догађала у нашем народу.

Програм својим садржајем указује и на вековну тежњу многих генерација да се не заостане за осведоченим тековинама европске цивилизације и да се готово увек у веома тешким животним и политичким околностима, остане у друштву народа који су стварали европску културу и уметност.

Програм почиње најстаријим сачуваним музичким записима са европског тла. То су репрезентативни примери древне хеленске музике из II века пре нове ере: Секилов сколион и Аполонова химна из Делфа.

Прихвативши хришћанство, српски народ је постао део заједнице европских народа. Раскол 1054. године није удаљио Србију од Европе већ је уз Византију, балкански простор учинио бедемом одбране хришћанске Европе од све снажнијих утицаја који су се као све озбиљнија претња појављивали са простора Мале Азије. Ипак, крајем XIV века, Источно царство, а самим тим и до тада моћна Србија под владавином династије Немањића, полако нестаје као суверена држава и улази у вазални однос са Османлијским царством. Песме из косовског циклуса на веран начин бележе то бурно и за Србију и њен даљи развој и опстанак у заједници европских народа пресудно време. Одсликава општеприхваћени дух хришћанства у српском народу и властели; лик јунака – великомученика и култ саможртвовања за веру, слободу и опстанак свог рода.

У XV веку, када је османлијски утицај на просторима српских земаља бивао све већи, српски манастири постају она последња али непобедива упоришта српске духовности. Смирени напеви доместика кир Стефана Србина и Исаије Србина, као неугасиве светилке у све већем мраку, означавају пут и снаже дух српског народа.

У манастирима на Светој гори сакупљају се и чувају поред духовних и световни напеви. Неки од њих певају о зулумима које чине Турци, па се тако у рукопису сачуваном у манастиру Ивирон налази и тужбалица „Када Турци јадну Босну похараше” која пева о највећем злоделу – одвођењу српске деце, затирању Христове науке, насилним преваспитањем и потпуним заборављањем вере својих предака. Тако је стварана „ударна песница” Османлија у Србији, црна фаланга јаничара.

Некад славна и моћна Византија, 1459. године нестаје под налетом турске војске. Многољетствије византијском цару Јовану VIII Палеологу, сину Манојла II и Јелене Драгаш, српкиње, ћерке Душановог сестрића Константина Дејановића Драгаша, представља једну од последњих акламација православних које су певане у највећем хришћанском храму тог времена – Светој Софији у Цариграду. Рукопис је сачуван у библиотеци светогорског манастира Пантократора, (XV век).

У саставу посланства Рудолфа II, Саломон Цвајгер је 1576. године путовао у Цариград. Пред Смедеревом га је дочекала музика београдског беглербеге. Музику коју је овај углађени европејац чуо, сам је уз велику дозу ироније описао на следећи начин: „веома љупка музика, као кад бачвари стављају обруч на бурад и каце”. Касније је по сећању записао нешто од оног што је чуо.

Аустријски војсковођа Еуген Савојски, гонећи Турке из Аустрије и Угарске, извојевао је победу освојивши Београд 1717. године. Тада су Турци на кратко напустили Београд. За време аустријске владавине (1717–1739), Београд добија западњачка обележја како у спољашњем изгледу, тако и у начину живота.

И како је то често бивало на овим нашим просторима, нови-стари владари Турци, враћају се и чине још веће зулуме. Раја више то издржати не може и вожд Карађорђе са преосталим кнезовима води народ у I српски устанак. После његовог слома, у данима када се над Србијом надвио потпуни мрак, настаје једна од најпотреснијих тужбалица, до данас најстарија сачувана песма из Карађорђевог доба „Јарко нам је сунце за облаке зашло и на кући српској славу помрачило”.

Али дах новог времена и силина која снагом орканских ветрова запљускује Балкан и Србију, дефинитивно сламају ослабљену и разједињену османлијску империју. Србија незадрживо креће ка Европи. Вук Стефановић Караџић у својим бележницама доноси српске народне песме, вековну мудрост многих српских нараштаја којима се диве интелектуална Европа. У Бечу, 1815. године, у II књизи српских народних песама Вук објављује и шест песама које је у нотни запис преточио пољски музичар Франтишек Мирецки.

Прва половина XIX века је време када се у већим градовима у Србији формира грађанско друштво. У салонима се често певају и свирају народне песме али изведене у духу европског романтизма. Све чешће се у салонима чује звук клавира али и виолине, флауте и осталих инструмената. Ствара се грађанско друштво које у свему следи дух европске просвећености. Позориште је део тог новог културног миљеа. Позоришни комади нарочито родољубивог садржаја из тог времена у Србији су веома бројни. Један од њих је свакако и „Сан Краљевића Марка” где је неке песме музички уобличио чиновник паробродског друштва из Панчева, Никола Ђурковић. Из тог комада остала је и до данас

веома позната како су је и тада звали „српска марсељеза”, песма „Устај, устај Србине” на текст Јована Стерије Поповића.

Књаз Милош је својом владавином, ослањајући се на традицију, на специфичан начин прихватио и европске вредности и Србију, својом дипломатијом која је у великој мери допринела стварању нове суверене државе у центру балканског полуострва, усмерио ка Европи. Ствара се, у почетку веома стидљиво али како године пролазе све значајнија и утицајнија интелектуална елита која се после школовања у најзначајнијим центрима Европе враћа у Србију и гради друштво које верно одсликава напоре нових генерација. Оне у предвечерје XX века чине крупне кораке ка највишим донетима европске цивилизације.

Љубомир Димитријевић